

TIETOA RAHOITUSVÄLINEIDEN OMINAISUUKSISTA JA RISKEISTÄ

Asiakkaana sinun tulee olla tietoinen ja ymmärtää muun muassa seuraavat asiat:

- sijoittaminen ja muut positiot rahoitusvälineisiin tapahtuvat omalla riskilläsi
- sinun on asiakkaana huolellisesti tutustuttava Nordea Bank Oyj:n palvelukohtaisiin ehtoihin ja soveltuviissa tapauksissa avaintietoasiakirjaan, tarjousesitteeseen sekä muihin kyseistä rahoitusvälinettä koskeviin tietoihin, ominaisuuksiin ja riskeihin
- käydessäsi kauppaa rahoitusvälineillä sinun on tärkeää tarkistaa transaktioita ja omistuksia koskevat laskelmat ja reklamoida mahdollisista virheistä välittömästi
- on tärkeää jatkuvasti seurata rahoitusvälineiden omistuksessa ja positioissa tapahtuvia arvonmuutoksia
- sinun tulee olla itse aloitteellinen ja ryhtyä tarpeellisiin toimenpiteisiin vähentääksesi tappioiden riskiä sijoituksissasi ja positioissasi

1. RAHOITUSVÄLINEILLÄ KÄYTÄVÄ KAUPPA

Rahoitusvälineillä käytävä kauppa, jolla tarkoitetaan kauppaa muun muassa osakeyhtiöiden osakkeilla tai muun muotoisten yritysten vastaavilla arvo-osuuksilla, obligaatioilla, talletustodistuksilla, rahasto-osuuksilla, rahamarkkinavälineillä, johdannaissojimuksilla tai muilla arvopapereilla, jotka ovat vaihdantakelpoisia pääomamarkkinoilla, tapahtuu pääasiassa organisoidusti **kauppapaikassa**. Kauppaa käydään kauppapaikalla toimivien sijoituspalveluyritysten välityksellä. Asiakkaana sinun tulee yleensä ottaa yhteyttä tällaiseen sijoituspalveluyritykseen ostaaksesi tai myydäksesi rahoitusvälineitä.

1.1 Kauppapaikat ja kauppajärjestelmät

Kauppapaikoilla tarkoitetaan säänneltyä markkinaa sekä kahden tyyppisiä kaupankäyntijärjestelmiä – monenkeskistä kaupankäyntijärjestelmää ja organisoitua kaupankäyntijärjestelmää. Lisäksi asiakas voi käydä kauppaa kauppojen sisäisenä toteuttajana (SI) toimivan sijoituspalveluyrityksen välityksellä tai muulla tavoin siten, että kauppaa käydään sijoituspalveluyrityksen omaan lukuun tai muun asiakkaan lukuun.

Säännellyillä markkinoilla kauppaa käydään erityyppisillä rahoitusvälineillä. Osakkeista ainoastaan julkisten yhtiöiden osakkeet voidaan säännellyillä markkinoilla noteerata ja hyväksyä kaupankäyntiin ja näille yhtiöille asetetaan korkeita vaatimuksia koskien muun muassa yhtiön kokoa, liiketoimintaa, omistusrakennetta sekä yhtiön talouden ja toiminnan julkista raportointia.

Monenkeskistä kaupankäyntijärjestelmää (MTF) voidaan kuvailla pörssin tai sijoituspalveluyrityksen organisoimaksi ja ylläpitämäksi kaupankäyntijärjestelmäksi. Vaatimukset kaupankäynnin kohteena olevien rahoitusvälineiden osalta, esimerkiksi tiedottamiseen ja liiketoimintaan liittyen, ovat monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä tyypillisesti matalammat kuin vastaavat vaatimukset säännellyillä markkinoilla.

Organisoitu kaupankäyntijärjestelmä (OTF) on monella tapaa samanlainen kuin monenkeskinen kaupankäyntijärjestelmä. Organisoidussa kaupankäyntijärjestelmässä kauppaa voidaan kuitenkin käydä vain rahoitusvälineillä, jotka eivät ole osakkeita tai osakkeeseen verrattavia arvopapereita, kuten obligaatioilla ja johdannaisilla. Lisäksi kaupankäyntiin organisoidussa kaupankäyntijärjestelmässä, mukaan lukien toimeksiantojen täsmäytykseen, voidaan soveltaa vapaampia sääntöjä kuin säännellyillä markkinoilla ja monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä.

Kauppojen sisäinen toteuttaja (SI) on sijoituspalveluyritys, joka suunnitelmallisesti, säännöllisesti, järjestelmällisesti ja merkittävässä määrin käy kauppaa omaan lukuunsa toteuttaessaan asiakkaiden toimeksiantoja säänneltyjen markkinoiden tai kaupankäyntijärjestelmän ulkopuolella. Kauppojen sisäinen toteuttaja on velvollinen julkistamaan markkinaehtoiset tarjoukset, eli osto- ja myyntihinnat likvideistä rahoitusvälineistä, joilla kauppapaikassa käydään kauppaa ja joilla kauppojen sisäinen toteuttaja harjoittaa järjestelmällistä sisäkauppaa. Kauppa voidaan toteuttaa myös sijoituspalveluyrityksen kautta ilman, että on kyse sisäisestä kauppojen toteutuksesta, laitoksen omaan lukuun tai laitoksen toisen asiakkaan lukuun.

Suomessa on tällä hetkellä yksi säännelty markkina, Nasdaq Helsinki Oy:n pörssilista (jäljempänä ”Helsingin pörssi”). Lisäksi organisoitua kauppaa käydään muissa kauppapaikoissa, joita ovat esimerkiksi Nasdaq Helsinki Oy:n First North Finland, joka on monenkeskinen kaupankäyntijärjestelmä (MTF). Lisätietoja pankin käyttämisestä kauppapaikoista löydät linkistä www.nordea.fi.

Kauppa säännellyillä markkinoilla, kaupankäyntijärjestelmissä ja muissa kauppapaikoissa muodostaa **jälkimarkkinat** yhtiön jo liikkeeseen lasketuille (emittoiduille) rahoitusvälineille. Mikäli jälkimarkkinat toimivat hyvin, eli jos osakkeille löytyy helposti ostajia ja myyjiä ja jos ostajien ja myyjien tarjoamia hintoja sekä kaupantekokursseja (pääöskursseja) noteerataan jatkuvasti, siitä on etua myös yrityksille. Tällöin yritysten on helpompaa tarvittaessa laskea liikkeeseen uusia rahoitusvälineitä ja sitä kautta saada lisää pääomaa yhtiön toimintaan. **Ensimarkkinoiksi** kutsutaan markkinoita, joilla suoritetaan uusien vasta liikkeeseen laskettujen rahoitusvälineiden osto ja merkintä.

1.2 Kaupankäynti- ja noteerauslistat

Kauppapaikat jakavat osakkeet tavallisesti erilaisiin listoihin, joita julkaistaan esim. kauppapaikan kotisivuilla, päivälehdissä ja muissa medioissa. Ratkaisevaa sen kannalta, millä listalla kunkin yhtiön osakkeilla käydään kauppaa, voi olla yhtiön pörssiarvo (esim. Helsingin pörssin Large-, Mid- ja Small Cap). Myös vaihdetuimmat osakkeet saatetaan koota erityiselle listalle. Osakkeilla, jotka ovat noteerattu listalla, jossa osakkeille on asetettu korkeita vaatimuksia ja joiden osalta vaihto on suurta, katsotaan yleensä olevan alhaisempi riski, kuin muilla listoilla olevien osakkeiden.

Tietoja osakekursseista ja muusta informaatiosta osakkeisiin ja muun tyyppisiin rahoitusvälineisiin, kuten esimerkiksi rahasto-osuuksiin, optioihin ja obligaatioihin liittyen, julkaistaan myös säännöllisesti esim. kauppapaikkojen kotisivuilla, päivälehdissä ja muissa medioissa.

2. RAHOITUSVÄLINEISIIN JA RAHOITUSVÄLINEIDEN KAUPANKÄYNTIIN LIITTYVÄT RISKIT

2.1 Yleistä riskeistä

Rahoitusvälineistä voidaan saada **tuottoa** joko **osinkona** (osakkeet ja rahastot) tai **korkona** (korkoa tuottavat rahoitusvälineet). Sen lisäksi rahoitusvälineen hinta (kurssi) voi nousta tai laskea suhteessa hintaan sijoitusta tehtäessä. Tästä eteenpäin luemme alla olevassa kuvauksessa sijoituskäsitteeseen mukaan myös rahoitusvälineeseen sisältyvät mahdolliset negatiiviset positiot (negatiivinen omistus), vrt. esimerkiksi mitä alla kohdassa 7 on sanottu lyhyeksi myynnistä. Kokonaistuotto on osingon tai koron ja rahoitusvälineen hintamuutoksen summa.

Sijoittaja tavoittelee luonnollisesti positiivista kokonaistuottoa, eli sellaista, joka tuottaa **voittoa**, mieluiten niin suurta kuin mahdollista. On kuitenkin myös olemassa **riski**, että kokonaistuotosta tulee negatiivinen eli, että sijoitus tuottaa **tappiota**. Tappion riski vaihtelee rahoitusvälineen mukaan. Tavallisesti rahoitusvälineeseen tehdyn sijoituksen voiton mahdollisuus on sidoksissa tappioriskiä. Mitä pidempi sijoituksen omistusaika on, sitä suurempi on voiton mahdollisuus ja tappion riski. Sijoitusten yhteydessä käytetään sanaa riski joskus ilmaisemaan sekä tappion riskiä, että voiton mahdollisuutta. Tässä ohjeistuksessa sanaa riski käytetään kuitenkin ainoastaan merkitsemään tappion riskiä. On olemassa erilaisia tapoja sijoittaa siten, että riski pienenee.

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä 02.2020

Tavallisesti pidetään parempana, ettei sijoiteta yhteen ainoaan tai vain harvaan rahoitusvälineeseen vaan, että sijoitetaan sen sijaan **useisiin erilaisiin** rahoitusvälineisiin. Tämä mahdollistaa **riskien hajauttamisen**, jolloin riskit eivät kasaannu eivätkä toteudu samanaikaisesti. Sijoitusten hajauttaminen ulkomaisille markkinoille pienentää myös normaalisti koko salkun riskiä, vaikka ulkomaisilla rahoitusvälineillä käytävään kauppaa liittyy lisäksi **valuuttariski**.

Rahoitusvälinesijoituksiin liittyy **taloudellinen riski**, jota kuvaillaan tarkemmin tuonnempana tässä ohjeistuksessa. Asiakas vastaa riskistä itse, joten hänen tulee sen vuoksi käyttämänsä sijoituspalveluyrityksen – tai pääomaansa hallinnoivan asiamiehen – välityksellä ottaa asioista selvää ja näin ollen hankkia tietoa kyseisten rahoitusvälineiden kauppaa koskevista ehdoista (yleiset ehdot, avaintiedot, tarjousesite tai vastaava) sekä rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja niihin liittyvistä riskeistä. Asiakkaan tulee myös jatkuvasti valvoa tällaisia rahoitusvälineitä koskevia sijoituksiaan. Tämä pätee myös silloin, kun asiakas on saanut sijoitusneuvontaa sijoittamisen yhteydessä. Asiakkaan tulee oman etunsa vuoksi olla valmis ryhtymään nopeasti toimenpiteisiin, jos se osoittautuu tarpeelliseksi, esimerkiksi myymällä negatiiviseen kehitykseen kääntyneen sijoituksensa tai asettamalla lisävakuuksia sijoituksille, jotka on rahoitettu lainalla, jonka vakuuksien arvo on laskenut.

On myös tärkeää ottaa huomioon riski, joka syntyy käytäessä kauppaa muussa kauppapaikassa kuin säännellyillä markkinoilla, joilla asetetut vaatimukset ovat yleisesti pienemmät.

2.2. Erilaisia riskikäsitteitä ym.

Riskienarvioinnissa, josta sinun asiakkaana tulee huolehtia rahoitusvälineisiin sijoittaessasi, ja säännöllisesti omistuksesi aikana, esiintyy lukuisia riskikäsitteitä ja muita tekijöitä, jotka on otettava huomioon ja joita on punnittava. Seuraavassa lyhyt kuvaus joistakin tavallisimmista riskikäsitteistä.

Markkinariski – riski, että markkinat, joilla sinulla asiakkaana on sijoitus (esim. Suomen osakemarkkinat), kokonaisuudessaan tai osittain heikkenevät.

Luottoriski – esimerkiksi liikkeeseenlaskijan tai vastapuolen puutteellisen maksukyvyyn riski, jonka seurauksena liikkeeseenlaskija tai vastapuoli ei kykene maksamaan korkoa tai pääomaa takaisin rahoitusvälineen liikkeeseenlaskun ehtojen mukaisesti.

Hintavolatiliteettiriski – riski, että suuret heilahtelut rahoitusvälineen kurssissa/hinnassa voivat vaikuttaa sijoitukseen negatiivisesti.

Kurssiriski – riski, että rahoitusvälineen kurssi/hinta laskee.

Veroriski – riski, että verosäännökset ja/tai verokannat ovat epäselviä tai voivat muuttua.

Valuuttakurssiriski – riski, että ulkomaan valuutta, johon omistus on sidottu (esim. rahasto-osuudet rahastossa, joka sijoittaa yhdysvaltalaisiin dollareissa noteerattuihin arvopapereihin), heikkenee.

Vipuvaikutusriski – johdannaisrahoitusvälineen rakenteesta johtuva riski, että kohde-etuuden hintakehitys saa suuremman negatiivisen vaikutuksen johdannaisen kurssiin/hintaan.

Oikeudellinen riski – riski, että lait ja säännökset ovat epäselviä tai voivat muuttua.

Yhtiökohtainen riski – riski, että tietty yhtiö menestyy odotettua heikommin tai että sitä kohtaa negatiivinen tapahtuma, jolloin yhtiöön sidotut rahoitusvälineet voivat menettää arvoaan.

Toimialakohtainen riski – riski, että tietty toimiala menestyy odotettua heikommin tai että sitä kohtaa negatiivinen tapahtuma, jolloin toimialaan sidotut rahoitusvälineet voivat menettää arvoaan.

Likviditeettiriski – riski, että et pysty myymään tai ostamaan rahoitusvälinettä tiettyyn toivottuun ajankohtaan.

Korkoriski – riski, että rahoitusvälineen, johon olet sijoittanut, arvo laskee markkinakoron muutosten takia.

3. OSAKKEET JA OSAKKEISIIN VERRATTAVAT RAHOITUSVÄLINEET

3.1 Yleistä osakkeista

3.1.1 Osakkeet ja osakeyhtiöt

Osake on osakeyhtiön liikkeeseen laskema oman pääoman ehtoinen arvopaperi. Osakkeen arvo perustuu kulloinkin vallitsevaan näkemykseen osakkeen liikkeeseen laskeneen osakeyhtiön arvosta. Osakesijoituksen mahdolliset tuotot muodostuvat osingoista ja mahdollisesta pääoman arvonnoususta. Jos osakeyhtiö tuottaa voittoa, se jakaa tavallisesti osakkeille **osinkoa**. Osakkeet antavat myös yleensä **äänioikeuden** yhtiökokouksessa, joka on yhtiön korkein päättävä elin. Äänioikeus ja oikeus osinkoon voi kuitenkin myös vaihdella sen mukaan minkä osakesarjan osakkeista on kyse. On olemassa kahdenlaisia yhtiöitä, **julkisia** ja **yksityisiä**. Ainoastaan julkisten yhtiöiden osakkeilla saadaan käydä kauppaa kauppapaikalla.

3.1.2 Osakekurssi

Osakkeen **kurssiin (hintaan)** vaikuttavat ensi sijassa kyseisen osakkeen tarjonta ja kysyntä, joita puolestaan ainakin pitkällä aikavälillä ohjaavat **yhtiön tulevaisuuden näkymät**. Osakkeen arvostus perustuu lähinnä sijoittajien analyysiin ja arvioihin yhtiön mahdollisuuksista **tuleviin voittoihin**. Tuleva **toimintaympäristön kehitys** sisältäen muun muassa suhdanteet, teknologian, lainsäädännön ja kilpailun ratkaisee, miten yhtiön tuotteiden tai palveluiden kysyntä kehittyy, joten sillä on perustavanlaatuinen merkitys yhtiön osakkeiden kurssikehitykselle.

Myös vallitseva **korkotaso** vaikuttaa paljon hinnanmuodostukseen. Jos markkinakorot nousevat, uudet samanaikaisesti liikkeeseen lasketut korkoa tuottavat rahoitusvälineet tuottavat paremmin. Tällöin kaupankäynnin kohteena olevien osakkeiden kurssit yleensä laskevat, kuten myös liikkeessä olevien korkoa tuottavien rahoitusvälineidenkin kurssit. Syynä tähän on, että uusien liikkeeseen laskettujen korkoa tuottavien rahoitusvälineiden kasvanut tuotto on suhteellisesti katsottuna parempi kuin osakkeiden tuotto, ja sama koskee jo liikkeeseen laskettuja korollisia rahoitusvälineitä. Lisäksi osakekurssiin vaikuttaa negatiivisesti se, että yhtiön velkojen korot nousevat markkinakorkojen noustessa, mikä kaventaa voittomarginaalia.

Myös **muut yhtiöön välittömästi liittyvät olosuhteet**, esim. muutokset yhtiön johdossa ja organisaatiossa sekä tuotantohäiriöt voivat vaikuttaa voimakkaasti yhtiön tulevaan kykyyn tehdä voittoa sekä lyhyellä, että pitkällä aikavälillä. Pahimmassa tapauksessa yhtiöllä menee niin huonosti, että se joudutaan asettamaan **konkurssiin**. Osakepääoma, eli osakkaiden sijoittama pääoma on tuolloin se pääoma, jota ensin käytetään yhtiön velkojen maksuun. Tämä johtaa useimmiten siihen, että yhtiön osakkeista tulee arvottomia.

Myös eräiden suurten **ulkomaisten pörssien ja muiden kauppapaikkojen** kurssit vaikuttavat kurssiin Suomessa muun muassa siksi, että osa suomalaisyhtiöistä on noteerattu myös ulkomaisilla markkinoilla ja markkinoiden välillä tapahtuu hintojen tasoittumista. Myös tiettyyn **toimialaan** kuuluvan yhtiön osakekurssin muutokset voivat usein vaikuttaa muiden saman toimialan yhtiöiden kurssiin. Tämä vaikutus voi ulottua myös yhtiöihin eri maissa.

Markkinoiden eri toimijoilla on erilaisia tarpeita sijoittaa käteisvaroja (likvidejä varoja) tai saada käyttöönsä käteisvaroja. Heillä on myös usein erilaiset käsitykset siitä, kuinka kurssin tulisi kehittyä. Nämä olosuhteet, mukaan lukien miten yhtiötä arvostetaan, vaikuttavat siihen, että markkinoilla on olemassa sekä ostajia, että myyjiä. Jos sijoittajat sen sijaan ovat yksimielisiä

käsityksissään kurssikehityksestä, he kaikki haluavat joko ostaa, jolloin syntyy ostopainetta tai sitten myydä, jolloin syntyy myyntipainetta. Ostopaineen vallitessa kurssi nousee ja myyntipaineessa se laskee.

Osakkeiden vaihto, eli kuinka paljon tiettyä osaketta ostetaan tai myydään, vaikuttaa osaltaan osakekurssiin. Vaihdon ollessa vilkasta ero, ns. spread, sen kurssin välillä, jonka ostajat ovat valmiit maksamaan (**ostokurssi**), ja sen kurssin välillä, jonka myyjät pyytävät (**myyntikurssi**), **pienenee**. Kun osakkeen vaihto on vilkasta ja suuria summia voidaan vaihtaa ilman kovin suurta vaikutusta kurssiin, osakkeella on hyvä **likviditeetti**, joten sitä on helppo ostaa ja myydä. Säännellyillä markkinoilla listatuilla yhtiöillä on usein parempi likviditeetti. Eri osakkeiden kursseissa voi päivän aikana tai pidemmillä ajanjaksoilla esiintyä erilaista vaihtelua (**volatiliteetti**), eli nousua ja laskua ja eroja kurssimuutosten suuruudessa.

Tiedot kursseista, joilla osakkeen kauppaa on käyty (**kaupantekokurssit**) sekä tiedot päivän korkeimmasta, alimmasta ja viimeisimpänä noteeratusta osto/myyntikurssista ja lisäksi tiedot kauppajen euromääräisestä volyyymista julkaistaan muun muassa useimmissa suurissa päivälehdissä, markkinapaikkojen sekä sijoituspalveluyritysten ja mediayhtiöiden ylläpitämällä verkkosivuilla. Näiden kurssitietojen ajankohtaisuus voi vaihdella riippuen julkaisutavasta.

3.1.3 Eri osakesarjat

Osakkeet voivat jakautua eri osakesarjoihin, jotka merkitään erilaisin kirjaimin tai tunnuksin, esimerkiksi "A"-, tai "B"- osakkeisiin. Osakkeet eroavat yleensä toisistaan niiden tuottaman äänimäärän suhteen. Osake tuottaa normaalisti yhden äänen kaikissa yhtiökokouksessa käsiteltävissä asioissa, mutta yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että eri osakesarjojen osakkeilla on erisuuruinen äänimäärä tai, että osa yhtiön osakkeista ei tuota lainkaan äänioikeutta. Erot äänioikeudessa johtuvat muun muassa siitä, että omistuksen laajentuessa halutaan turvata perustajien tai alkuperäisten omistajien vaikutusvalta yhtiössä antamalla heille vahvempi äänioikeus. Uudet liikkeeseen lasketut osakkeet voivat siten saada heikomman äänivallan kuin alkuperäiset. Osakesarjojen välillä voi olla eroa myös osingon maksun suhteen.

3.1.4 Osakkeen nimellisarvottomuus/nimellisarvo sekä osakkeen jakaminen (split) ja yhdistäminen (käänteinen split)

Osakeyhtiölain lähtökohtana on **nimellisarvoton** pääomajärjestelmä, joka tarkoittaa, että yhtiön osakkeilla ei ole nimellisarvoa, eivätkä yksittäiset osakkeet siten edusta tiettyä osuutta yhtiön osakepääomasta, ellei yhtiön yhtiöjärjestykseen erikseen ole otettu määräystä siitä, että yhtiön osakkeella on **nimellisarvo**.

Jos yhtiöjärjestykseen on otettu määräys **nimellisarvosta**, nimellisarvo on osuus, jota kukin osake edustaa yhtiön osakepääomasta. Yhtiötä perustettaessa on merkittävä osakepääomaan kunkin osakkeen osalta vähintään nimellisarvon määrä. Vastaavasti kun annetaan uusia osakkeita **osakeannilla**, osakepääomaa on samalla korotettava vähintään annettavien osakkeiden nimellisarvon määrällä. Jos osakkeilla on nimellisarvo, osakepääomaa ei myöskään saa alentaa niin, että se olisi vähemmän kuin osakkeiden yhteenlaskettu nimellisarvo.

Nimellisarvottomassa pääomajärjestelmässä osakkeen ja osakepääoman välillä ei ole mitään sidosta, jolloin voidaan esimerkiksi korottaa osakepääomaa antamalla osakkeita taikka antaa osakkeita korottamatta osakepääomaa. Nimellisarvottomassa järjestelmässä osakkeen merkintähinta voidaan siten määritellä riippumatta osakepääoman suuruudesta.

Joskus yhtiöt haluavat muuttaa osakkeen arvoa, esimerkiksi siksi, että kurssi eli osakkeen markkinahinta on noussut voimakkaasti. Jakamalla osakkeen nimellisarvoltaan kahteen tai useampaan osaan (ns. **split**), osakkeen nimellisarvo alenee ja osakkeiden kurssi samanaikaisesti laskee. Osakkaalla on tuki splitin jälkeenkin pääomansa jäljellä, mutta se on jakautuneena useampiin osakkeisiin, joilla on alempi nimellisarvo ja kurssi. Nimellisarvottomassa järjestelmässä

voidaan vastaavanlainen lopputulos saada aikaan antamalla maksuttoman osakeannin kautta uusia osakkeita samassa suhteessa esim. yhtä osaketta kohti kaksi uutta osaketta.

Käänteisesti osakkeita voidaan myös **liittää yhteen (käänteinen split)**, jos kurssi laskee voimakkaasti. Tällöin vähintään kaksi osaketta liitetään yhteen yhdeksi osakkeeksi. Osakkaalla on toki käänteisen splitin jälkeenkin pääomansa jäljellä, mutta se on jakautuneena harvempiin osakkeisiin, joilla on korkeampi nimellisarvo ja kurssi.

3.1.5 Listautuminen, yksityistäminen ja yritysosto

Listautuminen tarkoittaa sitä, että tietyn yhtiön osakkeet tuodaan osakemarkkinoille eli otetaan kaupankäynnin kohteeksi säännellyillä markkinoilla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä (MTF). Yleisölle tarjotaan tällöin mahdollisuus **merkitä** (ostaa) yhtiön osakkeita. Useimmiten kyse on jo olemassa olevasta yhtiöstä, jonka osakkeita ei aikaisemmin ole ollut myynnissä säännellyillä markkinoilla tai muussa kauppapaikassa, ja jonka omistajat ovat päättäneet laajentaa omistusta ja helpottaa kaupankäyntiä yhtiön osakkeilla. Jos kyse on valtion omistamasta yhtiöstä, listautumista eli markkinoille tuloa kutsutaan **yksityistämiseksi**.

Yritysosto etenee yleensä siten, että yksi tai useampi sijoittaja tarjoaa yhtiön osakkaille mahdollisuutta myydä osakkeensa tietyin ehdoin. Jos ostaja saa enemmän kuin yhdeksän kymmenesosaa yhtiön kaikista osakkeista ja äänistä, ostaja (*lunastaja*) on oikeutettu käyvästä hinnasta lunastamaan muiden osakkeenomistajien osakkeet. Ostaja voi tässä tapauksessa vaatia jäljellä olevien osakkeiden **pakkolunastusta** ostotarjouksesta kieltäytyneiltä omistajilta. Näiden osakkaiden on tällöin pakko myydä osakkeensa ostajalle välimiesmenettelyssä määrättävää korvausta vastaan. Osakkeenomistajalla, jonka osakkeet voidaan lunastaa (vähemmistöosakkeenomistaja), on vastaavasti oikeus vaatia osakkeidensa lunastamista.

3.1.6 Osakeanti eli liikkeeseen laskeminen

Yhtiö voi hankkia lisää pääomaa toimintaansa esimerkiksi maksullisen osakeannin kautta, joko laskemalla liikkeeseen uusia osakkeita (**uusmerkintä**) tai luovuttamalla osakeannissa yhtiön hallussa olevia omia osakkeitaan merkittäväksi. Tavanomaisesti osakeannissa luovutetaan osakkeita merkittäväksi maksua vastaan (**maksullinen osakeanti**), mutta osakeanti voi olla myös **maksuton**. Useimmiten vanhat omistajat saavat **merkintäoikeuksia**, jotka antavat heille etuoikeuden merkitä osakkeita osakeannissa samassa suhteessa kuin heillä ennestään on yhtiön osakkeita. Merkitsijän on yleensä maksettava uusista osakkeista tietty hinta (emissiokurssi), joka on useimmiten markkinakurssia alempi. Välittömästi sen jälkeen kun merkintäoikeudet, joilla on normaalisti tietty markkina-arvo, on erotettu osakkeista, osakekurssi tavallisesti laskee, merkinnän tehneiden osakkaiden osakkeiden lukumäärän samanaikaisesti kasvaessa. Ne osakkaat, jotka eivät ole merkinneet osakkeita, voivat yleensä joitakin viikkoja kestävän merkintäajan aikana yrittää myydä merkintäoikeutensa siinä markkinapaikassa, jossa osakkeilla käydään kauppaa. Merkintäajan jälkeen merkintäoikeudet raukeavat ja tulevat siten käyttökelvottomiksi ja arvottomiksi.

Osakeyhtiö voi järjestää myös ns. **suunnatun osakeannin**, joka on tarkoitettu vain tietyille sijoittajapiirille, mikäli tähän on yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Osakeyhtiö voi myös ns. **apporttiemission** avulla laskea liikkeeseen uusia osakkeita hankkiakseen muita yhtiöitä, liiketoimintaa tai varoja muussa kuin rahallisessa muodossa. Sekä suunnatussa osakeannissa, että apporttiemissiossa tapahtuu ns. **laimennusvaikutus**, joka kohdistuu nykyisten osakkaiden osuuteen yhtiön äänistä ja osakepääomasta, omistettujen osakkeiden lukumäärän ja sijoitetun pääoman markkina-arvon pysyessä yleensä ennallaan. Laimennusvaikutus voi liittyä myös esimerkiksi yhtiön antamien optioiden lunastamiseen.

Maksuttoman osakeannin ollessa kyseessä, osakepääoman korotusta ei yleensä tehdä nimellisarvottomassa järjestelmässä. Tällöin osakkeiden yhteenlaskettu määrä kasvaa oman pääoman pysyessä muuttumattomana, jolloin osakekohtainen arvo pienenee. Vaikka maksuton osakeanti laskee osakekurssia, osakas säilyttää yleensä osakkeiden lukumäärän kasvun ansiosta

sijoittamansa pääoman markkina-arvon. Sellaisten yhtiöiden, joiden yhtiöjärjestyksessä on määrätty nimellisarvo, on kuitenkin korotettava osakepääomaa myös toteuttaessaan maksutonta osakeantia. Osakepääomaa voidaan tällöin korottaa esimerkiksi **rahastokorotuksella**, jolloin yhtiön varoja siirretään osakepääomaan yhtiön vapaasta omasta pääomasta.

3.2 Yleistä osakkeisiin verrattavista rahoitusvälineistä

Osakkeisiin läheisesti liittyviä rahoitusvälineitä ovat osakeindeksiobligaatit, talletustodistukset, vaihtovelkakirjat, osake- ja osakeindeksiopiot, osake- ja osakeindeksitermiinit, warrantit ja vipusertifikaatit.

3.2.1 Indeksiobligaatiot/ Osakeindeksiobligaatit

Indeksiobligaatiot/ osakeindeksiobligaatit ovat obligatioita, joiden tuotto riippuu koron sijaan esim. osakeindeksistä. Jos indeksi kehittyy positiivisesti, tuotto seuraa sitä ja kasvaa. Indeksikehityksen ollessa negatiivinen tuottoa ei välttämättä tule lainkaan. Obligaatiosta maksetaan kuitenkin lunastuspäivänä aina takaisin nimellisarvo, joka voi olla alempi kuin sijoitettu summa, joten esim. osakkeisiin ja rahasto-osuuksiin verrattuna tappioriski on rajoitettu. Osakeindeksiobligatioon sijoittamisen riski voidaan, mahdollisen siitä maksetun ylikurssin ja kustannusten lisäksi, määrittellä vaihtoehtoiseksi tuotoksi, eli siksi tuotoksi, jonka sijoittaja olisi saanut sijoitetulle summalleen toisesta kohteesta. Indeksiobligaatiolla voi olla erilaisia nimityksiä, kuten osakeindeksiobligatio, SPAX, osakeobligatio, luottokoriobligatio, korkokoriobligatio tai valuuttakoriobligatio riippuen siitä, mikä omaisuuslaji määrittää obligaatian tuoton. Indeksiobligaatioita sanotaan usein myös pääomaturvatuiksi tai pääomasuojatuiksi tuotteiksi. Näiden käsitteiden tarkoituksena on kuvata, kuten yllä mainittiin, että huolimatta siitä, antaako tuote tuottoa vai ei, siitä maksetaan takaisin nimellisarvo, tavallisesti sijoitettu summa vähennettynä mahdollisesti maksetulla ylikurssilla. HUOM. Pääomasuoja ei koske tilannetta, jossa liikkeeseenlaskija asetetaan konkurssiin tai joutuu yrityssaneeraukseen, johon liittyy julkinen akordi (saamisten alentaminen). Pankit, muut luottolaitokset ja sijoituspalveluyritykset sen sijaan voivat joutua kriisintarkoituksena. Se tarkoittaa, että valtio voi ottaa ne hallintaansa ja että niiden tappiot käsitellään siten, että osakkeenomistajien ja velkojien omistuksia alas kirjataan ja/tai velkojien saamiset konvertoidaan osakeomistukseksi (ns. velkojen alaskirjaus tai bail-in).

3.2.2 Talletustodistukset

Talletustodistuksella tarkoitetaan todistusta oikeudesta ulkomaisiin osakkeisiin jota todistuksen myöntäjä säilyttää/hallinnoi haltijan lukuun. Talletustodistusten kauppaa käydään osakkeiden tapaan säännellyillä markkinoilla tai kauppapaikassa ja hintakehitys noudattaa normaalisti osakkeella kauppaa käyvän ulkomaisen markkinapaikan hintakehitystä. Osakkeiden ja muun tyyppisten osuuksien kauppaan liittyvien yleisten riskien lisäksi tulee huomioida myös mahdollinen valuuttariski.

3.2.3 Vaihtovelkakirjat

Vaihtovelkalainat (vaihtovelkakirjat) ovat korkoa tuottavia arvopapereita (lainoja vaihtovelkakirjan liikkeeseenlaskijalle), jotka tietyn ajanjakson kuluessa voidaan vaihtaa osakkeisiin. Vaihtovelkakirjojen tuotto, eli kuponkikorko, on yleensä korkeampi kuin vaihto-osakkeiden osinko. Vaihtovelkakirjojen kurssi ilmaistaan prosentteina vaihtovelkakirjan nimellisarvosta.

3.2.4 Käänteiset vaihtovelkakirjat

Käänteiset vaihtovelkakirjat ovat korko- ja osakesijoituksen välimuoto. Käänteinen vaihtovelkakirja on sidottu yhteen tai useampaan kohde-etuutena olevaan osakkeeseen tai indeksiin. Tämä sijoitus tuottaa korkoa, eli kiinteää ja taattua tuottoa. Jos kohde-etuutena olevat osakkeet tai indeksit kehittyvät positiivisesti, maksetaan sijoittajalle takaisin alkuperäinen sijoitettu summa sekä kiinteä tuotto. Mikäli kohde-etuutena olevien osakkeiden tai indeksien kehitys sitä vastoin on negatiivinen, on olemassa riski, että haltija saa sijoitetun summan sijaan etukäteen määritellyn tuoton lisäksi yhden tai useamman osakkeen, joka sisältyy käänteiseen vaihtovelkakirjaan, tai vastaavan rahasumma.

Tietoa rahoitusvälineiden ominaisuuksista ja riskeistä 02.2020

3.2.5 Osakeoptiot ja osakeindeksioptiot

Osakeoptioita on erilaisia. Hankitut osto-optiot (engl. call options) antavat haltijalle oikeuden tietyn ajanjakson aikana ostaa jo liikkeeseen laskettuja osakkeita etukäteen määrättyyn hintaan. Myyntioptiot (engl. put options) antavat vastaavasti haltijalle oikeuden tietyn ajanjakson aikana myydä osakkeita etukäteen määrättyyn hintaan. Jokaista **hankittua** optiota vastaa yksi **asetettu** optio. Option hankkijan riski on, että ilman riskejä rajoittavia toimenpiteitä optio menettää arvoaan tai on arvoton sulkemispäivänä. Jälkimmäisessä tapauksessa option hankkija menettää maksamansa vastikkeen (premio). Option asettajaan kohdistuva riski voi ilman riskejä rajoittavia toimenpiteitä, olla rajoittamattoman suuri. Optioiden kurssiin vaikuttaa kohde-etuutena olevien osakkeiden tai indeksien kurssi, mutta useimmiten kurssivaihtelut ja hintavaikutus ovat suuremmat optioiden osalta.

Eniten osakeoptioilla käydään kauppaa säännellyillä markkinoilla. Siellä käydään kauppaa myös **osakeindeksioptioilla**. Nämä osakeindeksioptiot antavat tuottoa tai tappiota suoraan käteisenä (**käteissuoritus**) niiden kohde-etuutena olevan indeksin kehityksen perusteella. Ks. myös kohta 5, johdannaiset.

3.2.6 Osaketermiinit ja osakeindeksitermiinit sekä futuurit

Termiini tai **forward** tarkoittaa sitä, että osapuolet tekevät molemminpuolisesti sitovan sopimuksen kohde-etuuden ostosta tai myynnistä etukäteen sovittuun hintaan sopimuksessa sovittuna ajankohtana. Preemiota ei makseta, koska osapuolilla on vastaavat velvollisuudet toisilleen sopimuksen perusteella.

Futuuri on termiinin tai forwardin variantti. Futuurin ja forwardin välisenä erona on tilitystapa eli se, milloin sopimuksen osapuoli saa maksun tai suorittaa maksun sen mukaan, onko positio tuottanut voittoa vai tappiota. Futuurissa tilitys suoritetaan päivittäin ostajan ja myyjän välisin juoksevin maksutapahtumin kohde-etuuden päivittäisen arvonmuutoksen mukaan. Forwardissa tilitys suoritetaan vasta rahoitusvälineen sulkemispäivän yhteydessä.

Ks. myös kohta 5, johdannaiset.

3.2.7 Warrantit

Kauppaa käydään myös pidemmän juoksuajan osto- ja myyntioptioilla, joita kutsutaan yleensä **warranteiksi**. Warrantteja voidaan hyödyntää niiden kohde-etuutena olevien osakkeiden ostamiseksi tai myymiseksi tai muissa tapauksissa käteisvarojen hankkimiseksi, jos niiden kohde-etuutena olevan osakkeen kurssi kehittyy oikealla tavalla suhteessa warrantin lunastushintaan. Merkintäoptioita (engl. subscription warrants) osakkeisiin voidaan tietyn ajanjakson aikana käyttää vastaavien vastikään liikkeeseen laskettujen osakkeiden merkitsemiseen. Ks. myös kohta 5, johdannaiset.

3.2.8 Vipusertifikaatit

Vipusertifikaatit, joita usein kutsutaan yksinkertaisesti **sertifikaateiksi** tai tietyissä tapauksissa todistuksiksi, ovat yleensä esim. osto- ja myyntioption yhdistelmiä, ja ne ovat riippuvaisia kohde-etuudestaan, kuten osakkeesta, indeksistä tai raaka-aineesta. Sertifikaatilla ei ole nimellisarvoa. Vipusertifikaattia ei pidä sekoittaa esim. yritystodistukseen, joka on eräänlainen velkakirja, jonka yritys voi laskea liikkeeseen ottaakseen lainaa pääomamarkkinoilta.

Vipusertifikaatin erityisominaisuutena on, että suhteellisen pienet kohde-etuuden kurssimuutokset voivat aiheuttaa merkittäviä muutoksia haltijan sijoituksen arvossa. Näistä arvonmuutoksista voi olla sijoittajalle etua, mutta ne saattavat olla hänelle myös epäedullisia. Haltijan tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että vipusertifikaattien arvo voi laskea ja romahtaa jopa täysin arvottomaksi, sillä seurauksella, että sijoitettu summa menetetään joko kokonaan tai osittain. Sama pätee useissa tapauksissa myös optioihin ja warrantteihin. Ks. myös kohta 5, johdannaiset.

4. KORKOSIDONNAISET RAHOITUSVÄLINEET

Korkosidonnaiset rahoitusvälineet oikeuttavat **saamisoikeuteen** lainan liikkeeseenlaskijaa kohtaan. Tuottoa tulee yleensä **koron muodossa**. Korkoa tuottavia rahoitusvälineitä on erilaisia riippuen liikkeeseen lasketun välineen liikkeeseenlaskijasta, liikkeeseenlaskijan lainalle asettamasta vakuudesta, **voimassaoloajasta** takaisinmaksupäivään asti ja koronmaksun muodosta. Korko (kuponkikorko) maksetaan tavallisesti vuosittain.

Toinen koronmaksutapa on koron maksamisen sijasta myydä rahoitusvälineitä alennuksella (**diskonttopaperi**). Myynnin yhteydessä rahoitusvälineen hinta lasketaan diskonttaamalla lainasumma nykyarvoon laskettu korko mukaan lukien. Nykyarvo tai kurssi on matalampi kuin se määrä, joka saadaan takaisinmaksun yhteydessä (**nimellisarvo**). **Pankkien sijoitustodistukset ja valtion velkasitoumukset** ovat esimerkkejä diskonttopapereista, kuten myös obligaatiot, joilla on ns. **nollakuponkirakenne**.

Lisäksi toisenlainen korkoa tuottava obligaatio on valtion **preemio-obligaatio**, jossa lainakorko arvotaan preemio-obligaatioiden omistajien kesken. Lisäksi on olemassa muita korkosijoitus- ja säästämismuotoja, joissa korko on suojattu inflaation varalta ja sijoitus siten tuottaa kiinteää **reaalikorkoa**.

Riski korkoa tuottavissa rahoitusvälineissä liittyy voimassaoloaikana mahdollisesti tapahtuvaan kurssimuutokseen (kurssiriski) **markkinakorkojen** muuttuessa. Toinen riskitekijä on, että liikkeeseenlaskija ei ehkä pysty **maksamaan takaisin** lainaa (luottoriski). Lainat, joiden takaisinmaksulle on asetettu täysi vakuus, sisältävät siten tyypillisesti pienemmän riskin kuin vakuudettomat lainat. Yleisesti voidaan kuitenkin sanoa, että korkoa tuottavien välineiden tappioriski on matalampi kuin osakkeiden osalta. Korkean luottoluokituksen omaavan liikkeeseenlaskijan liikkeeseen laskema korkoa tuottava rahoitusväline voi siten olla hyvä vaihtoehto sijoittajalle, joka haluaa minimoida riskin, että säästö pääoma menettää arvoaan, ja se voi olla suositeltavampi lyhyen aikavälin säästämiseksi. Myös pitkän aikavälin säästämiseksi, jossa pääomaa ei haluta vaarantaa, esim. eläkkeen kartuttamistarkoituksessa, ovat korkoa tuottavat sijoitukset erittäin tavallisia. Korkoa tuottavan sijoituksen haittapuoli on, että sen arvonnousu on yleisesti ottaen matala. Esimerkkejä korkoa tuottavista sijoituksista ovat säästötilit, yksityiset obligaatiot ja korkorahastot.

Kurssit vahvistetaan päivittäin sekä lyhyen voimassaoloajan (vähemmän kuin vuosi), esim. valtion velkasitoumusten, että pidemmän voimassaoloajan rahoitusvälineiden, esim. obligaatioiden, osalta. Tämä tapahtuu raha- ja obligaatiomarkkinoilla. Markkinakorkoihin vaikuttavat keskuspankkien ja muiden suurten institutionaalisten markkinatoimijoiden tekemät analyysit ja arviot, jotka koskevat lukuisten eri taloudellisten tekijöiden kehitystä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Näitä ovat mm. inflaatio, suhdanteet, korkokehitys Suomessa ja muissa maissa. Keskuspankki voi ryhtyä ns. rahapoliittisiin toimenpiteisiin markkinakorkojen kehityksen ohjaamiseksi siten, että inflaatio pysyy määrättyissä tavoitteissa. Niitä rahoitusvälineitä, joilla käydään kauppaa raha- ja obligaatiomarkkinoilla (**esim. valtion obligaatiot, valtion velkasitoumukset ja asunto-obligaatiot**) kaupataan usein hyvin suurina erinä (useita miljoonia).

Jos markkinakorot nousevat, laskevat **jo liikkeeseen laskettujen** kiinteäkorkoisten korkoa tuottavien rahoitusvälineiden kurssit, sillä uusien lainojen korkokanta seuraa todellista markkinakorkoa ja antaa siten korkeampaa korkoa kuin jo liikkeeseen lasketut rahoitusvälineet. Käänteisesti taas jo liikkeeseen laskettujen välineiden kurssit nousevat, kun markkinakorko laskee.

Valtion ja kuntien liikkeeseen laskemien lainojen katsotaan useimmissa tapauksissa olevan riskittömiä mitä tulee takaisinmaksuun, mikä näin ollen pitää paikkansa myös valtion- ja kuntaobligaatioiden osalta. Muut liikkeeseenlaskijat kuin valtio ja kunnat voivat joskus obligaatioita

liikkeeseen laskettaessa asettaa **vakuuden** joko muiden rahoitusvälineiden tai omaisuuden muodossa (irtain- tai reaali- vakuus).

On olemassa myös muita korkoa tuottavia rahoitusvälineitä, joihin sisältyy obligaatioita korkeampi riski, mikäli liikkeeseenlaskijalle tulee vaikeuksia lainan takaisinmaksun kanssa, esim. **debentuurit**, sillä nämä lainat maksetaan takaisin vasta sitten, kun kaikki muut velkojat ovat saaneet omansa.

Eräs korkoa tuottavien rahoitusvälineiden muoto on **varmistetut obligaatiot**. Näihin liittyy oma, erityisen lainsäädännön mukainen etuoikeus. Varmistettuihin obligaatioihin liittyvien sääntöjen tarkoituksena on, että sijoittaja saa täyden maksun sovittun aikataulun mukaisesti, vaikka obligaatioiden liikkeeseenlaskija menisi konkurssiin olettaen, että obligaation vakuudeksi asetetun omaisuuden arvo on riittävän korkea.

5. JOHDANNAISSOPIMUKSET

Johdannaissopimukset, kuten esimerkiksi optiot ja termiinit jne., lasketaan liikkeelle erilaisin kohde-etuuksin, esimerkiksi osakkeisiin, obligaatioihin, raaka-aineisiin ja valuuttoihin sidottuina. Johdannaissopimuksia voidaan käyttää apuna sijoituksen riskin rajoittamiseksi.

Kohde-etuuden kurssin kehitys vaikuttaa myös johdannaissopimuksen kurssiin. Erityinen seikka, joka on otettava huomioon, on että hintavaikutus johdannaissopimukseen ts. sijoitukseen on usein kohde-etuuden arvonmuutosta voimakkaampi. Tämän vuoksi hintavaikutusta kutsutaan **vipuvaikutukseksi**, joka voi johtaa sijoitetun pääoman korkeampaan tuottoon kuin sijoittaminen suoraan kohde-etuuteen. Toisaalta vipuvaikutus voi yhtä hyvin johtaa johdannaissijoituksessa kohde-etuuden arvonkehitykseen nähden suurempiin tappioihin, jos kohde-etuuden hintakehitys poikkeaa odotetusta. Vipuvaikutus, eli toisaalta mahdollisuus voittoon ja toisaalta tappion riski, vaihtelevat johdannaissopimuksen rakenteen ja käytötavan mukaan. Tämä asettaa suuria vaatimuksia johdannaissopimuksen ja kohde-etuuden hintakehityksen valvonnalle. Sijoittajan tulee oman etunsa vuoksi olla valmis nopeisiin toimenpiteisiin, usein samana päivänä, mikäli sijoitus johdannaissopimukseen näyttää muuttuvan epäedulliseen suuntaan. Riskiarvioinnissa on myös tärkeä ottaa huomioon, että mahdollisuus position/omistuksen myyntiin voi vaikeutua negatiivisen hintakehityksen aikana.

6. RAHASTOT JA RAHASTO-OSUUDET

Rahasto on ”salkku”, joka sijoittaa sijoittajilta kerätyn pääoman erilaisiin sijoituskohteisiin kuten esim. osakkeisiin ja obligaatioihin. Rahaston varat omistavat yhdessä kaikki siihen sijoittaneet rahasto-osuudenomistajat siinä suhteessa, kun he ovat siihen sijoittaneet. Rahastoja hallinnoi rahastoyhtiö. On olemassa erilaisia rahastoja, joilla on erilaisia tavoitteita ja sijoituspolitiikkoja. Sijoituspolitiikalla tarkoitetaan sitä, millaisiin rahoitusvälineisiin rahasto sijoittaa. Seuraavaksi kerrotaan lyhyesti tavallisimmista rahastotyypeistä.

Osakerahasto sijoittaa kaiken tai suurimman osan rahasto-osuudenomistajien sijoittamasta pääomasta, joko osakkeisiin tai osakesidonnaisiin arvopapereihin. On myös olemassa **yhdistelmärahastoja**, jotka sijoittavat sekä osakkeisiin, että korkoa tuottaviin rahoitusvälineisiin sekä **korkorahastoja**, joissa pääoma sijoitetaan pääasiallisesti korkoa tuottaviin rahoitusvälineisiin.

Yksi osakerahaston perusajatuksista on, että se sijoittaa useisiin eri osakkeisiin ja muihin osakesidonnaisiin rahoitusvälineisiin, mikä tarkoittaa, että rahasto-osuudenomistajan yhtiökohtainen riski on pienempi kuin sellaisen osakkeenomistajan riski, joka sijoittaa ainoastaan yhteen tai muutamaan osakkeeseen. Rahasto-osuudenomistajan ei myöskään tarvitse itse valita, ostaa, myydä ja valvoa osakkeita eikä muullakaan tavoin hallinnoida niitä.

Korkorahastojen periaate on sama kuin osakerahastojen – sijoitetaan useampiin korkoa tuottaviin rahoitusvälineisiin, jotta riski saadaan hajautettua rahastossa ja rahaston hallinnointi tapahtuu tulevaisuuden korko-odotusten perusteella.

Rahastojen rahasto on rahasto, joka sijoittaa muihin rahastoihin. Rahastojen rahasto voidaan nähdä vaihtoehtona sijoittamiselle useaan eri rahastoon. Tällöin voidaan saavuttaa vastaava riskin hajauttaminen kuin hyvin kootussa omassa rahastosalkussa voi olla. On olemassa eri sijoituspolitiikkoja ja riskitasoja omaavia rahastojen rahastoja.

Muita esimerkkejä rahastoista ovat **indeksirahastot**, joita ei hallinnoida aktiivisesti, vaan jotka sen sijaan sijoittavat vertailuindeksin mukaiseen rahoitusvälinekoriin.

Toisenlainen rahastotyyppi on **hedge fund -rahasto**. Hedge tarkoittaa englanniksi suojausta. Vaikka hedgingin tarkoituksena on suojata odottamattomilta markkinoilla tapahtuvilta muutoksilta, voi hedge fund -rahasto olla korkean riskin rahasto, sillä tällaiset rahastot ovat usein korkeasti lainoitettuja. Erilaisten hedge fund -rahastojen väliset erot ovat kuitenkin suuria ja on myös olemassa matalan riskitason hedge fund -rahastoja. Hedge fund-rahastojen tavoitteena on antaa positiivinen tuotto riippumatta siitä, ovatko osake- tai korkomarkkinat nousussa tai laskussa. Hedge fund -rahasto on usein erikoissijoitusrahasto, jolla on siten suurempi vapaus sijoitusmahdollisuksiensa osalta kuin perinteisillä sijoitusrahastoilla. Sijoituspolitiikka voi vaihdella osakkeista, valuutoista ja korkoa tuottavista rahoitusvälineistä erilaisiin arbitraasistrategioihin (spekulaatiota esimerkiksi korko ja/tai valuuttakurssimuutoksilla). Hedge fund -rahastot käyttävät perinteisiä rahastoja useammin johdannaisia lisätäkseen tai vähentääkseen rahaston riskiä. Myös lyhyeksi myynti (ks. alla) on tavallista.

Rahastot voidaan jakaa myös **sijoitusrahastoihin** (joita kutsutaan myös **UCITS-rahastoiksi**) ja **vaihtoehtorahastoihin** (joita kutsutaan myös **AIF-rahastoiksi**) kuten **erikoissijoitusrahastoihin**. Sijoitusrahastot ovat rahastoja, jotka täyttävät ns. UCITS-direktiivin vaatimukset muun muassa riskien hajauttamisen, sijoitusrajoitusten sekä tietojen antamisen osalta. Erikoissijoitusrahasto on yhdentyyppinen vaihtoehtorahasto. Erikoissijoitusrahastot ja muut vaihtoehtorahastot (esim. hedge-rahastot ks. edellä) ovat rahastoja, jotka eri tavoin poikkeavat UCITS-sääntelyssä olevista suojaavista säännöksistä ja siksi sinun on asiakkaana erityisen tärkeää selvittää, mitä sijoitussäännöksiä valitsemasi vaihtoehtorahasto noudattaa. Tarkempia tietoja rahaston sijoitussäännöistä, kohdistamisesta ja riskiprofiilista saat rahastoesitteestä ja avaintietoasiakirjasta. Ulkomaisiin rahoitusvälineisiin sijoitaviin rahastoihin liittyy lisäksi valuutariski (ks. myös kohta 2.2 edellä).

Rahasto-osuudenomistajana saat rahastosta sen määrän rahasto-osuuksia, joka vastaa sijoitetun pääoman osuutta rahaston kokonaispääomasta. Rahasto-osuuksia voi ostaa tai lunastaa rahasto-osuuksia myyvien sijoituspalveluyritysten kautta tai suoraan rahastoyhtiöltä. On tärkeää huomata, että tietyillä rahastoilla on ennalta määrättyjä aikoja, jolloin rahasto on ”auki” ostojen ja lunastusten tekemiseen, minkä vuoksi säännöllinen kauppa ei aina ole mahdollista. Rahastoyhtiö laskee säännöllisesti rahasto-osuuksien kulloinkin voimassa olevan arvon, joka perustuu rahastoon sisältyvien rahoitusvälineiden kurssikehitykseen. Rahaston arvo määräytyy sen omistamien arvopapereiden tai muiden sijoituskohteiden markkina-arvojen perusteella. Rahastoon sijoitettavan pääoman arvo voi sekä kasvaa, että pienentyä, eikä siksi aina ole varmaa, että sijoittaja saa takaisin koko sijoittamansa pääoman. Rahastoon voi liittyä myös likviditeettiriski, eli riski siitä, että rahasto-osuuksien muuttaminen käteiseksi ei onnistu suunnitellussa ajassa eikä toivottuun hintaan.

Lisäksi on olemassa myös **ETF:iä** (”Exchange-Traded Funds”) eli **pörssinoteerattuja rahastoja**. ETF:t muistuttavat tavallisia sijoitusrahastoja, mutta niitä voidaan ostaa osakkeiden tapaan kansainvälisistä pörseistä. Kaupankäynnin kohteena on tällöin rahasto, jonka kurssikehitys seuraa valittua indeksiä tai muuta kohde-etuetta. ETF-sijoittamiseen liittyvät riskit ovat

lähtökohtaisesti samat kuin muussa kansainvälisessä rahastosijoittamisessa ja tuotteiden riskitaso voi vaihdella sijoitusstrategian ja kohteiden mukaan.

ETF:t voi jakaa kahteen ryhmään sen perusteella, mitä ne omistavat. Fyysinen ETF ostaa arvopapereita. Synteettinen ETF taas käyttää johdannaisia ostamisen sijaan. Etenkin synteettisen ETF:n haittapuolena on vastapuoli eli luottoriski, joka liittyy rahaston käyttämän johdannaissopimuksen vastapuolen maksukykyyn.

7. LYHYEKSI MYYNTI

Lyhyeksi myynti tarkoittaa sitä, että rahoitusvälineiden lainaaja, joka on samanaikaisesti myös sitoutunut myöhempänä ajankohtana palauttamaan samanlaisen rahoitusvälineen lainanantajalle, myy lainatut rahoitusvälineet. Myymällä rahoitusvälineet lainanottaja katsoo, että hän palauttamisajankohtana pystyy hankkimaan rahoitusvälineet markkinoilta edullisempaan hintaan kuin millä hän myi ne. Jos hinta onkin noussut, syntyy tappiota, joka voimakkaan hinnannousun seurauksena voi olla hyvinkin suuri.

8. LAINOITUS

Rahoitusvälineitä voidaan monissa tapauksissa ostaa osittain lainatulla pääomalla. Koska sekä oma että lainattu pääoma vaikuttavat tuottoon, voit asiakkaana lainarahoituksen kautta saada suuremman voiton sijoituksen kehittyessä positiivisesti verrattuna ainoastaan omalla pääomalla tehtyyn sijoitukseen. Lainattuun pääomaan liittyvään velkaan ei vaikuta se, kehittykö ostettujen rahoitusvälineiden kurssi positiivisesti vai negatiivisesti, mikä on etu kurssikehityksen ollessa positiivinen. Mikäli ostettujen rahoitusvälineiden kurssi kehitty negatiivisesti, on se vastaavasti haitta, sillä velkaa on jäljellä 100 %, mikä tarkoittaa sitä, että kurssin lasku kuluttaa omaa pääomaa vastaavalla summalla. Kurssin laskiessa voi oma pääoma hävitä osittain tai kokonaan samalla kun velka on maksettava kokonaan tai osittain arvoansa menettäneistä rahoitusvälineistä saaduilla myyntituotoilla. Velka on maksettava, vaikka myyntituotot eivät kattaisikaan koko velkaa.